

HYVÄÄ MATKAA, ITSELLENI!

Aikuinen oppija matkalla opettajaksi

Marja-Riitta Pietarinen

Kehittämishankeraportti
Toukokuu 2006

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU

Tekijä(t) Pietarinen, Marja-Riitta	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 27	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____saakka	
Työn nimi HYVÄÄ MATKAA, ITSELLENI! Aikuinen oppija matkalla opettajaksi		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaaja(t) Miettinen, Raija		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Kehityshankkeen aiheena oli kirjoittajan kasvu opettajuuteen ja elinikäistä oppimista. Kirjoitelma oli subjektiivinen kuvaus yhden aikuisen naisen valmistumisesta opettajaksi keski-ikänsä kynnyksellä. Työn lähtökohdaksi oli "minä itse"- tarina. Tekijä lähti matkaan, itseensä. Hän halusi löytää määränpään, mitä tekijässä tapahtui opiskelun aikana, kun tämä etsi omaa opettajuuttaan vuoden pituisella matkalla.</p> <p>Kirjoittaja uskoo, että tästä työstä on hyötyä muille opettajiksi haluaville, matkaa suunnitteleville. Osa voi epäillä, onko heistä tähän työhön ja millä edellytyksillä. Joillakin on jokin kuva, siitä mitä työ pitää sisällyttää. Kirjoittaja haluaa antaa muille eväitä ymmärtää opettajuutta. Kirjoittajan toive on, että moni saisi tästä työstä idean oman matkan tekoonsa.</p> <p>Tekijä pysähtyi miettimään itseään ja itsessä tapahtuvia muutoksia opiskelun aikana ja niitä reflektoiden, hän löysi uudenlaisen aikuisen naisen.</p> <p>Kun kirjoitelma valmistui, tekijä oli valmis näkemään itsensä opettajana. Opettajana, jonka opettajamatka vasta alkaa. Tekijä etsi vastausta, mikä hän on tulevana opettajana ja miten oppimisen kautta hän voi antaa omalla persoonalla monia merkityksiä oppijoille, miksi he ovat oppimassa ravintola-alan ammattilaisiksi.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Elinikäinen oppiminen, henkilökohtainen kehittyminen, aikuinen oppija, keski-ikä, reflektio ja elämäntutkimus.		
Muut tiedot Liite 1 Väkevät viinit koe		

Author(s) Pietarinen, Marja-Riitta	Type of Publication Development project report	
	Pages 27	Language Finnish
	Confidential Until ☐	
Title HAVE A GOOD INNER JOURNEY! An adult student had a journey to become a teacher		
Degree Programme Vocational Teacher Education		
Tutor(s) Miettinen, Raija		
Assigned by		
Abstract <p>In the developmental project report, the author will discuss about professional growth and lifelong learning. The report is a subjective description of a woman's graduation process in her middle age. As a starting point, the author observed her innerself and the personal changes that occurred during her vocational teacher education studies.</p> <p>The author believes that the process may be beneficial to those who are planning to become teachers. Part of them may doubt whether they are capable for the occupation and part of them may have some ideas of the context of the teaching job. The author would be willing to provide understanding and ideas for those people who are about to take the developmental journey to become a vocational teacher.</p> <p>The author analysed and reflected her inner processes and found a new kind of adult woman. When the report was completed, the author was prepared to see herself as a vocational teacher.</p> <p>The author searched for answers of what kind of teacher she would be, how she could provide several meanings for students with her own personality and learning experiences, and why the students are studying to become professionals of the hospitality industry.</p>		
Keywords Lifelong learning, personal growth, adult student, middle age, reflection and experience of life.		
Miscellaneous Appendix 1 Väkevät viinit koe		

SISÄLTÖ

1	MATKA OPETTAJAKSI ALKAA.....	2
2	KASVAMISTA ENNEN KASVUN ALKUA	3
2.1	KOULUSTA KOULUUN.....	3
2.2	VAELLUSTA MINÄN KANSSA	6
3	OPIN MYÖS RAKASTAMAAN ITSEÄNI.....	7
4	OIVALLUKSIA OPISKELUNI LOMASSA	9
5	KESKI-IÄN KRIISIÄ VAI ELINIKÄISTÄ OPPIMISTA?.....	13
5.1	KESKI-IÄN KRIISIN KAUTTA KYPSYYTEEN.....	13
5.2	ELINIKÄISESTÄ OPPIMISESTA VIRTAUKSEN VAPAUTEEN.....	15
6	AIKUINEN OPPIJA.....	17
7	MINÄ OLEN OPETTAJA	20
8	MITEN PÄÄSIN PERILLE?	24
	LÄHTEET.....	26
	LIITE.....	27

1 MATKA OPETTAJAKSI ALKAA

Tekijä halusi tietää, mitä on olla aikuinen oppija kasvumatkallaan opettajaksi. Kertomuksessa tarkastellaan matkan ensiaskeleita maaliviivan ylitykseen ja miten matka sujui. Työ on pohdiskeleva ja henkilökohtainen kuvaus siitä, miten tekijä valmistui opettajaksi, aikuisena, kesi-ikäisenä oppijana.

Koulusta kouluun kuvaa kirjoittajaa hyvin. Hän tuntee olevansa aina koulussa, eikä se koskaan lopu. Kuitenkin ajatuksiin palaa uudestaan, että kouluun haluaa palata takaisin. Koulussa opitaan uusia asioita ja saadaan valmiuksia työelämään. Välillä palaamme takaisin opinahjoon päivittämään tietojamme, jotta voisimme suoriutua työstämme tehokkaammin.

Vaellusta minään herättää tekijän miettimään itseään sekä yksilönä että opettajuuttaan etsivänä ihmisenä. Kulku ei aina suju virheettömästi vaan matkalla tapahtuu elämyksiä ja pysähdyksiä, jotta matka voisi jälleen jatkua. Ajatelmia syntyi matkan taittuessa, joista työhön on otettu mukaan kirjoittajan mielestä puhuttelevimmat tekstit, jotka kuvaavat tunteja juuri sillä hetkellä, kun matkaa taitettiin. Matkan aikana ehti sekä eksyä että kulkea oikeaa polkua pitkin.

Rakastamisen taitoa kirjoittajan piti opetella ennen kuin hän pystyi ymmärtämään opiskeluvuoden tarkoitusta itselleen. Oli opittava hyväksymään itsensä heikoksi, jotta voisi olla vahva. Kirjoittajan oli katsottava peiliin.

Oivallukset olivat ahaa-elämyksiä matkalla. Ilman oivalluksia, olisi matka jäänyt keskeneräiseksi. Näistä oivalluksista tekijä löysi uusia polkuja elämäänsä varten. Jokaiselle syntyy omat oivallukset omaan tahtiin.

Keski-ikä on tuonut kirjoittajalle paikan ja aikaa pysähtyä miettimään mennyttä elämäänsä ja mitä tulevaisuus voisi tuoda hänelle vielä. Kriisienkö kautta jokainen aikuinen on elämänsä elänyt?

Ihminen itsekö haluaa vai vaatiiko yhteiskunta jokaiselta **elinikäistä oppimista** joksikin toiseksi, jotta kelpaamme täysinäisenä jäsenenä yhteiskuntaan?

Aikuinen oppija on tekijälle mieleinen sanapari, koska siinä kuvataan hyvin että olemme etsimässä ja oppimassa jotakin uutta, aikuisena. Oppiminen on erilaista aikuisena kuin nuorempana. Aikuisena opiskellaan toiseen määrän päähän kuin aikaisemmin, aikuisena on halu kehittää itseään ja rikastaa työkuvaansa. Nuorempana ”keräämme” opintopisteitä, jotta valmistuisimme koulusta.

Kertomuksen lopussa tekijä voi todeta, että **hän valmistuu opettajaksi**. Epäily on poissa. Voidaan lähteä uudelle matkalle; sinne jonnekin. Tällä kertaa kohteena en ole minä vaan aivan jotakin muuta. Kun on löytänyt vastaukset näihin mietteisiin, on matka tuntemattomaan alkanut. Kirjoittaja voi samalla löytää perille, samalla tietää, kuka itse on.

2 KASVAMISTA ENNEN KASVUN ALKUA

2.1 Koulusta kouluun...

Synnyin 1960-luvun puolivälin tienoilla Helsingissä ja kuuden vanhana muutin esikaupungista lähiöön. Kansakoulun Aapinen oli tullut tutuksi minulle ennen koulun alkua, olinkin lukenut sen pari kertaa läpi ennen ensimmäistä koulumatkaani. Ensimmäinen koulumatkani ei ollut pitkä, joten apostolin kyyti oli osa arkeani. Koulunkäynti sujui keskivertoisesti massan mukana; meitä oli sekä hyviä että huonoja oppilaita luokassamme.

Muistan olleeni sekä vilkas että toimelias kouluvuosien alussa, mutta toisaalta olin myös ujo. Kun joku tuli välitunnilla puhumaan minulle, leahdin punaiseksi. Kesät vietin kesäsiirtolassa. Lähtö siirtolaan tuntui pikemminkin pakkosiirtolta jonnekin tuntemattomaan ja pelottavaan, vieraiden joukkoon. Mutta ”pakkosiirto” luonnon helmaan osoittautui myös hedelmälliseksi ajaksi, opin sosiaalisia taitoja ja pikku hiljaa minusta kasvoi ulospäin suuntautunut lapsi.

Keskikoulu valmisti minut kohtaamaan lukio-opinnot tututussa koulussamme ja viihdyinkin lukiossa neljän vuoden ajan. Toisena opiskeluvuoteni siirryin kurssimuotoiseen lukioon, mikä sopi minulle paremmin kuin perinteinen lukio. Halusin oppia toisella tavalla. Halusin, että samaa ainetta luettaisiin kerralla paljon, ja sen jälkeen olisi tauko. Opin myös pitämään koulusta ja oppimisesta.

Lukion jälkeen en oikein tiennyt, missä opiskelisin. Hakisinko kieliä lukemaan vai minne menisin? Lopulta löysin itseni merimieskoulusta ja vuoden jälkeen huomasin asuvani Jyväskylässä seuraavat neljä vuotta opiskellen ravintola-alaa. Ravintola-ala oli löytänyt minut. Muutaman vuoden vietin kyseisessä koulussa samalla tutustuen opettajakokelaisiin. Jotenkin siinä näin myös itseni, samassa tilanteessa joskus. Voi, kuinka paljon he jännittivät, kun opettaja-harjoittelijaa oli katsomassa neljä tai viisi opettajaa. Yksin hän piti tuntia meille, seisoi siinä luokan edessä tärysten. Kuitenkin minulle jäi tilanteesta positiivinen kuva; tuolla minäkin haluan vielä joskus olla, opettamassa.

Työskentelin vuoropäällikkönä viisi vuotta. Työhöni kuului uusien työntekijöiden perehdyttäminen ja työhön opastus. Siinä työssä ei pärjännyt delegoimalla asioita vaan oli otettava ”pedagogiset” taidot käyttöön. En minä niistä silloin mitään tiennyt, mutta oppi meni alaisille perille. Esimiesvuosieni aikana minulle selvisi, että voisinkin jatkaa opiskelujani. Hain sekä restonomi- että tradenomikoulutukseen ja pääsin molempiin. Minä valitsin tradenomikoulutuksen, koska siinä pystyin hyödyntämään laajempaa työnsaantimahdollisuutta.

Tradenomiopintoni teettivät minulle tarkan suunnitelman neljäksi vuodeksi, elinkin kalenterin ja lukujärjestykseni mukaan. Aamupäivät olin töissä ja illat kuluivat opiskelun merkeissä. Yhtäkkiä työpaikkani oli saneerauksen alla ja liiketoiminta työyhteisössä päättyi. Tuo aika on varmaan ollut minulle kaikkein raskain. Menetin mielenkiintoisen ja haastavan työpaikan, ihanat työkaverit; vaikka kaiken läpikäyminen vahvistikin minua erittäin paljon. Opin luottamaan sekä uskomaan itseeni. Koin, ettei työyhteisö ollut kestänyt opiskeluni eikä itseni kehittämistä työni ohessa, joten minun oli aika jatkaa matkaa ja tuoda

uusi osaamiseni esille toisenlaisissa tehtävissä sekä uudenlaisissa työyhteisöissä.

Sisimmissäni tunsin, että minusta joku päivä tulee opettaja. Olin todennut, että osaan ohjata ihmisiä ja antaa heille tietoa oikealla tavalla huomioiden yksilöiden väliset erot. Mummini sanat olivat jääneet kaikumaan päähäni pitkäksi aikaa odottamaan oivallustani opettajuuteen. Hän usein kysyikin minulta: ”Milloin sinusta tulee opettaja?” Nyt aikuisena olen kyseisellä tiellä, matkalla kasvattajaksi. Minä en ollut pienenä koululaisena lukuihminen vaan halusin oppia uusia asioita tekemällä, käsien kautta. Opettajuudessa minua ei niinkään ole kiinnostanut kasvattajan auktoriteetti vaan tiedon jakaminen sekä mahdollistaa opiskelijat oivaltamaan ja näkemään omat lahjakkuutensa ja arvonsa oppijoina.

Syksyllä 2005 aloittaessani opettajaopinnot pohdin opettajuutta ja sen merkitystä itselleni. Miten kyseisen työn hahmotan ja millaisena itseni voisin nähdä kyseisessä työssä? Mielikuvani oli hajanainen. Näin itseni innokkaana tiedonjakajana, oppimisen tukijana, kannustajana ja oppijoiden yhteisen tien viitottajana. Samanaikaisesti tiedostin oman keskeneräisyyteni ja epäpätevyytteni kyseisissä työtehtävissä. Mietin myös... kuka olen, mitä kykenen muille antamaan tai miten minä, Marjana, pystyn palvelemaan toisen henkilön oppimisprosessia. Mieleeni hiipi pelko, kuinka tulen pärjäämään. Olen päiväkirjaani kirjoittanutkin:

”Pärjääkö, tuleeko minusta hyvä opettaja vuodessa? Tästä alkaa itseni kasvu, ihan yksin. Kasvu vie minua eteenpäin.”

Näillä eväillä minä aloitin kasvumatkani opettajaksi...

Lähdin matkaan tuntemattomaan.

Opin itseäni, kasvan minään.

Etsin polkua, jota kulkea...

2.2 Vaellusta minän kanssa

Vaellukseni voin jakaa kahteen erilaiseen tapaan:

- vaellus matkaan ja
- vaellus opettajuuteen.

Muistan ensimmäisen matkani vuorille. Olin kyllästynyt elämäntilanteeseeni. Työ ei innostanut, halusin muuttaa pois, halusin vaeltaa. Olin suunnitellut matkahoitelman itselleni, jotta tietäisin, miten vaellus syntyy. Vasta perillä tiesin, miksi olin tullut hiljaisuuteen. Paikka oli odottanut minua, vaikka en vielä silloin sitä tiennyt. Vaellukset merkitsevät minulle ”akkujen latausta” uuteen jaksamiseen työssä ja elämässä. Edellä kerrotulla tavalla hoidan itseäni. Tunnetta, jonka koen joka kerta vuorilla, auttaa jaksamaan uuteen ponnistukseen.

Nyt haluan vaeltaa sisimpääni, nähdäkseni mitä minussa tapahtuu vuoden aikana, kun kasvan opettajuuteen. Tämä vuosi on ollut minulle oikea aika opiskella kasvattajaksi. Koenkin olevani tarpeeksi vahva ja eläväni aikaa, jolloin minun on aika muuttaa elämäni suunta. Vaellukseni on matkani itseäni.

Matkaa taivaltaessani, on mieleeni herännyt pieniä ajatuksia tulevasta:

”Ajattelen toisella tavalla. Mietin asioita eri tavalla. Haluan onnistua tässä ja haluan kasvaa joksikin uudeksi minäksi. Minulla on vielä paljon annettavaa. Välillä on sellainen tunne, etten ole edes vielä aloittanut elämään, ihan kuin odottaisin ensin, että olen tarpeeksi aikuinen siihen.”

Opiskeluni alkuaskeleet kuljettivat minua etsien opettajuutta ja kasvamista siihen. Nyt tänä keväänä miettiessäni mennyttä talvea, näen itsessäni tapahtuvia muutoksia:

- Koen olevani sekä vastaanottavaisempi että rauhallisempi
- analysoin asioita monipuolisemmin ja rakentavammin
- reflektoin erilaisia tapahtumia ja tilanteita itsessäni
- työnohjaustilanteessa jäsenän tehtäviä jämäkämmin kuin syksyllä ja

- o opetustilanteessa hahmotan opettamisen napakammin ja kokonaisvaltaisemmin.

Tämä vuoden aikana olen tuntenut olevani oikeassa paikassa, mutta jokin asia ei ole ollut kohdallaan. Kevään herätessä päässäni alkoi virrata oppimisen puro, vaikka välillä tunsin kiertäväni kehää, kunnes sain sanoa ääneen opintojani hidastavan tuskan. Tuotuaani kuuluville sekä tuskani että pelkoni ja toisen henkilön ymmärtäessä tunteeni, lähtivät opintoni sujumaan sileämmällä polulla. Opiskelijakollega kysyi sillä hetkellä selkeyttävät kysymykset oikeaan aikaan; tuolloin minä löysin vastauksen omaan epäröintiini. Minun ei tarvinnut enää vaeltaa etsien päämäärää. Aloin ymmärtää mitä kohti minun tuli kulkea.

Vaellukseni jatkuu yhdistäen nämä kaksi vaellusmatkaani, matkan itseäni ja opettajuuteeni. Rakennan niiden kautta kasvualustaa opettajuudelleni. Aikuisiän matkallani olen oppinut itsestäni enemmän. Olen suostunut pysähtymään ja kohtamaan itseni, jotta voin kohdata toisen.

Matka alkaa ja olen mukana.

Kohtaan raikkaan ja kirkkaan tunteen.

Kuljen taivalta yksin, ehjänä...

3 OPIN MYÖS RAKASTAMAAN ITSEÄNI

Jotta pystyin tekemään tämän vaelluksen minään, oli minun hyvä oppia jotakin elämästä. Löysin uuden sanan, minä. Oppiessani uskomaan itseäni, sain paljon. ”Se, miten näet itsesi ja kohtelet itseäsi, kertoo, miten toiset näkevät sinut ja kohtelevat sinua” (Carter-Scott 2000, 24). Edellinen sanoma on tuonut minulle selkeyttä omiin ajatuksiini. Itseluottamukseni on kasvanut ja vahvistunut. Kykenen antamaan asioiden mennä omalla painollaan, kun en enää mielestäni voi asioihin vaikuttaa. Koen olevani kyllin hyvä.

Minua on kantanut Carter-Scottin (2000) ajatukset henkilön suhteesta omaan itseensä, josta hän on puhunut seuraavalla tavalla. Suhde itseensä on tärkein

suhde, jota pitää huoltaa. Omasuhde kuvastaa eräänlaista kivijalkaa, joka kannattelee sinua, jotta voit ottaa rakkautta vastaan muilta. Itse tarkoittaa tässä; olemassaolosi ydintä. Se on aina olemassa. Sinun ja itsesi väliseen suhteeseen perustuvat kaikki muutkin suhteet. Samalla se määrittää miten suhtautut muihin ihmisiin ja miten he suhtautuvat sinuun.

(Carter-Scott 2000, 19–20.)

Tunnen, että elämme nykyään sellaisessa maailmassa, jossa kannustetaan yltyökyksilöllisyyteen ja itsensä tiedostamiseen. Myös minun on kyettävä katsomaan itsestäni niitä puolia, joista en pidä tai jotka koen niin sanottu negatiivisina ominaisuuksinani. Mutta ovatko ne niitä? Näkemykseni mukaan myös heikkous useimmiten saattaa olla vahvuus, rakentava tekijä, jonka kautta voin oppia itsestäni uusia asioita. Kun oppimisprosessini on saavuttanut tietyn kypsyyden, uskon ulkopuolisten henkilöidenkin näkevän kasvuni ja kehitykseni.

Yhdyn seuraavaan ajatukseen. Kun kohtelee minää hyvin, voi vaikuttaa omaan elämäänsä. Kulkusuunnan voi silloin valita itse, toisen siihen puuttumatta. Hyvä itsetunto, itsensä arvostaminen tuo vastuun teoistaan, päätät itse mitä annat itsellesi tapahtuvan. (Keltikangas-Järvinen, L. 2003, 36.) Arvostaessani itseäni, koen olevani joustavampi, avoimempi ja tasapainoisemmin dialogissa muiden henkilöiden kanssa kadottamatta minuuttani. Uskallan tehdä virheitä, joista olen myös itse vastuussa. Rakennan elämäni omien valintojeni kautta suhteessa ympäröivään maailmaan. Opettajaksi opiskelu on minulle ollut henkilökohtaisen kasvun aikaa, jolloin välillä tunnen muuttuneeni liian paljon. En enää ole samanlainen kuin viime vuonna. Nyt vain tunnen, että monet sisässäni olevat asiat pulpahtavat pinnalle. Niiden aika on koittanut.

Opiskelussani kaipaen kurinalaisuutta ja tavoitteeseeni pääsemistä. Jos vaatisin itseltäni vieläkin enemmän, saisin enemmän aikaan, eikä osa unelmistani jäisi pelkiksi haaveiksi. Koen olevani perheen musta lammas, joka on juossut koulusta kouluun uraa etsien.

Minun on saatava kokeilla eri mahdollisuuksia ennen kuin uskallan toteuttaa haaveeni. Kasvupaikkanani onkin oppia ymmärtämään valintojeni todellinen merkitys. Elän erilaisten muutosten keskellä, jotka vaativat minulta jaksamista.

Esimerkiksi työni on kausiluonteista. Työstäni löydän tietyn valinnan vapauden freelancerina toimiessani, mutta samanaikaisesti olen epävarman taloudellisen tilanteen armoilla. Erilaiset työyhteisöt ja muuttuvat työtehtävät ovat antaneet minulle mahdollisuuden tarkastella ammattialaani useammalta näkökulmalta ja niin sanotusti erilaisten henkilöiden saappaista. Tilanne on ollut paradoksaalinen, sekä avartava että myös omia voimiani syövä jatkuvine muutoksineen. Uskallan toivoa ja sanoisin jopa, että uskon nykyisen opiskeluni selkeyttäneen näkemystäni niin itsestäni kuin voimavaroistani, ammattitaidostani kuin mahdollisuuksistani toimia työkentällä haaveideni sektorilla, kasvattajana, rohkaisijana, kannustajana... mahdollistajana.

Minun tulee muistaa, että... Se, miten ihminen uskoo itseensä, heijastuu ulos maailmaan ja näkyy heidän ihmissuhteissaan. Kun ihminen voi hyväksyä itsensä sellaisenaan, voi myös oppia virheistään. Pienilläkin teoilla ihminen oppii arvostamaan itseään enemmän. Kaikki ei voi tapahtua heti vaan muutos ja asian ymmärtäminen vievät aikaa. (Carter-Scott 2000, 27–20.)

Tuulenvire kasvoillani herään elämykseen.

Kuulen kuinka luonto hiljaa huutaa.

Se antaa voimia matkaani...

4 OIVALLUKSIA OPISKELUNI LOMASSA

Oivallus merkitsee minulle ahaa-elämystä, jotakin odottamatonta tapahtumaa ja uuden syntymää. Se on jotakin, jota odotit, mutta et tiennyt, että odotit. Se vain tapahtuu sinulle ja meille muille. Oivalluksen avulla pääset eteenpäin ja osaat ohjata itsesi oikeaan suuntaan. (Oivalluksia syntyy yhteistyöllä.)

Valmiuksia opettajuuteen

Opiskeluni alussa jo kesällä mietin, että miten ihminen kasvaa vuodessa opettajaksi. Kesätehtävänä minun piti miettiä opettajuutta, kasvua opettajaksi ja kaikkea muuta, mikä liittyi opettamiseen. Aikani mietittyäni, selvisi minulle, ettei minun tarvitse olla valmis opettaja keväällä, kun koulusta pois pääsen

vaan olen valmis olemaan opettaja ja kehittymään jatkuvasti opettajuuteen sekä arvottamaan työni opettajan arvojen ja etiikan mukaan sopivaksi.

Viime syksyllä tuntui, etten opi mitään. Miten voisin muistaa ja sisäistää kaiken sen, mitä minulle opetetaan? Opeteltavat asiat eivät tuntuneet menevän päähäni. Tuolloin epäröin, etten valmistuisi koskaan opettajaksi. Vähitellen matkallani löysin pieniä oivalluksia. Opintorekisteriin ilmestyneet merkinnät kertoivat edistymisestääni, ne tekivät oppimisprosessista konkreettisemmän ja antoivat voimaa keväälle. Opiskelijaystäväni konsultaatio selkeytti kokonaiskuvaani opintojeni kulusta ja vuodenajan muuttuminen valoisammaksi loi minuun uutta tarmoa ja uskoa unelmieni toteutumiseen. Valo herätti minut.

Koko syksyn ja talven kuljin Helsingin ja Jyväskylän väliä. Junassa sain miettiä rauhassa kaikkea opiskeluuni liittyvää. Pystyin sekä järkeistämään omaa opiskelutyyläni että välillä turhautumaan omaan laiskuuteeni. Omaan opintosuunnitelmaani olen kirjoittanut syksyllä muun muassa:

”Matkustan opiskelupaikkakunnalle ja se tuo uusia virtauksia elämääni. Näen ja koeen jotakin sellaista, mitä en omassa kotikaupungissa voisi kokea.”

Kuluneen vuoden aikana olen pohtinut: Mitä minulle on merkinnyt opiskelu kotikaupunkini ulkopuolella? Nyt vastaisin, että junamatkat ovat tarjonneet minulle hetken paneutua itseeni, opiskeluuni ja ylipäänsä elämäni ilmiöihin. Tuntien istuminen on pakottanut minut katsomaan ja tarkastelemaan oppimisprosessiani niin yksilötasolla kuin ryhmätasolla. Samalla kyseinen tilanne on antanut minulle mahdollisuuden tutustua alueellisiin kulttuurieroihin; ajattelevatko, toimivatko ihmiset eri tavalla sen mukaan missä asuvat tai työskentelevät. Ja vaikuttaako maantieteellinen asuinpaikka ihmisten arvomaailmaan; näkeekö ja arvostaako etelän ihminen samalla tavalla asioita ja elämän ilmiöitä kuin keskisuomalainen henkilö. Ja mitä kyseiset asiat vaikuttavat opettajana toimimiselle kotikaupungissani, Helsingissä tai Oulussa? Vai onko asialla sinänsä mitään merkitystä itse työn sisältöön?

Opetusharjoittelun mielekkyyttä

Kevään opetusharjoittelupaikan kanssa olin kadoksissa hetken. Soitin moneen paikkaan ennen kuin jokin minussa heräsi kertomaan; soitin Keravan ammattiopistoon. Asia kyllä selvisi oikeastaan heti, tänne minun oli tarkoitus tulla. Keravalla kaikki sujui minun mielestä erittäin hyvin. Kyseisessä opetusharjoittelussa tunsin kuuluvani ryhmään. Tunsin, että minut hyväksyttiin niin opettajan kuin opiskelijoiden taholta sekä omana itsenäni kuin opettajan roolissa toimiessani. Kyseisen ammattiopiston ohjaavaopettaja tuntui ymmärtävän erinomaisesti tilanteeni. Hänen toimintansa minua kohtaan oli arvostava, tukeva antava ja ohjaava. Koenkin hänen olleen turvallinen opettaja, joka mahdollisti itselleni antoisan ja rikkaan oppimiskokemuksen.

Kyseinen opetusharjoittelu tuntui niin erilaiselta edellisestä harjoittelukertaan verrattuna. Mietin, mikä sen teki niin erilaiseksi. Sanoisin, että asioita on kaksi:

1. Omasin jo jonkinlaista opettamiskokemusta. Minulla oli aikaisempaan opetusharjoitteluun verrattuna selkeämpi kuva työn sisällöstä, merkityksestä itselleni ja opiskelijoille. Osasin myös asettaa oikeanlaisia kysymyksiä niin itselle kuin oppilaille ja saada niihin vastauksia. Olin oppinut vaatimaan. Olin oppinut myös käyttämään puheääntäni monella tavalla ja materiaalitkin muuttuivat opetuskertojen edetessä yhä jäsennellympään suuntaan.
2. Kevään oppilaitoksen ohjaavaopettaja oli mieltänyt oman roolinsa aktiivisen ohjaavana opettajana; hän opasti ja vaati minulta tasavertaista työpanosta suhteessa opettajan työhön. Hän oli heti mukana viemässä minun opettajuuttani eteenpäin. Hän oli turvanani koko opetusharjoitteluni ajan. Ohjaavaopettajani antoi minun suunnitella ja valmistaa opetusmateriaali opetustuntejani varten. Hän ohjeisti opetustuntien ohjaamisessa sekä selkeytti oppilaitoksen arvomaailmaa että proseduureja. Opetustuntien jälkeen hän prosessoivat kanssani opetustuntini. Pyrin sisäistämään esille nousseet asiat etten toistasi tehtyjä virheitä toiste.

Kokeen suunnittelu

Kevään opetusharjoittelussa suunnittelin itsenäisesti kokeen tarjoilijaopiskelijoille. Aikaisemmin en ollut koetta suunnitellut, joten kyseinen tilanne oli minun oppimispaikkani. Tehtävänäni oli suunnitella pieni koe opettamastani kurssista, mutta kokeesta tulikin kahdeksansivuinen. Tehtyäni koepaperin oletin, että koeprosessi oli valmis; mutta todellisuus osoittautui myöhemmin toisenlaiseksi. En ollut muistanut, että minun tulee myös tarkistaa kokeet, enkä ollut kyennyt hahmottamaan mitä kyseinen työvaihe tarkoittaa opettajan näkökulmasta ajankäytön kannalta. Kokeiden tarkastamisessa vierähtikin kokonainen päivä ja itse palaustilanteessa vierähti tunti avoimen keskustelun merkeissä. Suunnitteluvaiheessa en ollut nähnyt asian kokonaisuutta. Uskoisin, että seuraavalla kerralla tiedän, miten koe suunnitellaan ja mitä kokonaisprosessi vaatii opettajalta. – Nyt jälkeenpäin osaan jo nauraa koko asialle. (Liite 1)

Ajankäytön dilemma

Aikaa minulla on käytettävissäni rajallisesti. Kuluneen vuoden aikana olen jakanut aikani pääsääntöisesti kolmen asian välillä: työn, opiskelun ja vapaa-ajan. Koko ajan olen tehnyt töitä opintojeni välissä. Työstäni olen saanut voimaa uskoa, että jaksan viedä opintoni loppuun saakka ja samalla työni on antanut minulle ”vapaa-aikaa” opiskeluasioiden pohdiskelusta. Tekemällä työtä olen pysynyt myös laajentamaan opiskeltavien asioiden sisältöä ja näkökulmaa omaan alaani. Olen tiiviisti kiinni kenttätöissä, jossa myös ammattitaitoni vahvistuu päivä päivältä. Se on myös voimavara opiskeluuni.

Opiskeluuni käyttämäni aika on myös rajallista, sitä verottaa sekä työni että yksityiselämäni vapaa-aika. Opiskeluni on mahdollistanut itseni kehittämisen, uuden ammatti-aidon hankkimisen että kasvun yksilönä. Minun on vaikea välillä hyväksyä tai ymmärtää kuinka paljon kasvuprosessi ja asioiden sisäistäminen vie aikaa; ja entäs konkreettiset käytännön työt kuten opinnäytetyön työstäminen. Jälleen olen saanut kokea ”déjà vu” -ilmiön, kertaalleen eletyn hetken koen uudelleen. Käyn samanlaista rituaalia läpi kuin ennenkin, miten työstän kehittämishankettani julkaisukuntoon. Kun vihdoon pääsen alusta pitemmälle, alan innostua etsimään tietopohjaa työlleni. Jatkoa työlleni syntyy koko ajan, lakkaamatta, työstäen, kirjoittaen samaa virkettä yhä uudestaan ja uudestaan, valmista ei tule koskaan. Kun työni valmistuu, olen tyytyväinen,

hetken, ja taas haluaisin muuttaa jotakin kohtaa työssäni. Joka kerta iskee kauhu, ettei työ olekaan valmis.

Jaksaakseni tehdä edellä mainittuja asioita, minun on ollut huolehdittava myös vapaa-ajastani. Tässäkin asiassa aikani on ollut kortilla. Jotta minulla olisi ollut aikaa levätä ja tavata itselleni rakkaita ihmisiä, minun on täytynyt siirtää opiskelutehtäviäni sivuun tai kieltäytyttävä joistakin työtarjouksista. Saadakseni jotain, minun on luovuttava jostakin toisesta. Kysymykseni onkin ollut tämän vuoden aikana: Olenko osannut jakaa aikani oikein? Olenko priorisoinut asiani oikein tai olenko kyennyt jäsentelemään tekemisiäni laadukkaasti? Tilanne on kuluneen vuoden aikana ristiriitainen kaiken kaikkiaan, mutta se on auttanut minua ymmärtämään erilaisten asioiden merkityksiä, ajan laadun merkityksen että opettanut minua hahmottamaan elämän ja ilmiöiden holistisuuden. Kaikki asiat ovat osa elämänkaartani ja minä määrittelen tapahtumien arvon itselleni.

*Ilman herättelyä olen eksyksissä vaan
etsien löydän tieni tulevaan...*

5 KESKI-IÄN KRIISIÄ VAI ELINIKÄISTÄ OPPIMISTA?

5.1 Keski-ikä kriisin kautta kypsytyteen

Ihmisen keski-ikä alkaa tietojen mukaan noin 35–40 ikäisenä. Silloin ihminen luopuu nuoren aikuisen identiteetistä. Se on aikaa, jolloin ihminen on tuotteliain. Samanaikaisesti otamme askelia vanhuuteen. Tällöin mieleen tulee omien vanhempien vähenevät päivät seurassamme. Omat lapsemme aikuistuvat ja muuttavat pois luotamme. Mietimme myös omien fyysisten ja psyykkisten toimintojemme heikkenemistä. Jokainen ihminen kokee keski-ikä omalla tavalla. Kaikki eivät käy läpi minkäänlaista kriisiä keski-ikässä vaan voivat kokea keski-ikä uudenlaisena mahdollisuutena. (Keski-ikä kriisin tausta-artikkeli.)

Minä tunnen olevani keski-ikäinen eli aikuisikäinen 41-vuotias opiskelija. Itse en koe käyväni läpi keski-ikä kriisiä, vaikka olen niin kuullut sanottavan. Muu-

tosta minä teen koko ajan sisälläni ja tunnen puhkeavani elämään myöhään. Välillä uskon olevan kolmekymppinen ja välillä nelikymppinen. Kohtaan eräät asiat vasta nyt aikuisena ja toiset asiat olen kohdannut liian nuorena, lapsena. En ole naimisissa eikä minulla ole lapsia. Selityksiä olen aina niihin löytänyt; aika ei ole oikea, minulla ei ole aikaa tai olen nyt opiskelemassa. Kaikkeen saan selityksen, kunnes havahdun todellisuuteen, ettei elettyä aikaa saa takaisin. Tunnen, että minun fyysinen ikäni ja psyykkinen ikäni kulkevat ihan omia polkuja, ehkä omilla kymmenlukuilla. Tämähkö on kriisiä aikuisiässä? Muutosta se on tuonut ainakin minun elämäni. Minun on pitänyt pysähtyä miettimään, mitä olen saanut elämältä ja mitä haluan vielä saada ja kokea elääkseni.

Aikuisena olo minulle merkitsee eräänlaista vapauttaa toinen pois omasta itsestä. Vastaan minästä ja kuljen elämääni omien kokemusten, oppien ja erheiden kautta. Minä valitsen suunnan, jota kuljen. Vastuu minästä jää minulle ja sen elämiseen tarvitaan voimia. Kun uskaltaa mennä vikoineen elämänsä läpi, saa enemmän kuin, että olisi jäänyt paikalleen. Eräällä tavalla koen vapautuneeni liiasta harkitsemisesta ja uskallan elämän antaa viedä minua uusiin tilanteisiin.

Harju (2006, 72–74.) kertoo, että nelikymppisyyden tekee kiehtovaksi elämänjaksoksi se, jolloin ihminen luo perustan loppuelämälleen, usein aivan tietämättään. Silloin ihminen on jo elänyt jonkin aikaa ja vielä on elämää elämättä ja usein haluamme vetäytyä miettimään mennyttä aikaa. Harju kertoo haastattelussa, jossa hän peilaa sekä länsimaiseen elämänkaaritutkimukseen että vanhaan kiinalaiseen viisauteen, että nelikymppin- vaiheessa ihminen ikään kuin luo nahkansa ja löytää aikuisen minän itsessään. Ihminen pohtii ja oivaltaa omaa elämäänsä syvällisemmin kuin aikaisemmin. Juuri edellä mainitunlaista matkaa koen olleeni tekemässä niin yksityiselämäni kuin opiskeluni puitteissa; vanha nahkani (ammattitaitoni) luodaan uuteen kuosiin (kasvattajan) taitoihin.

5.2 Elinikäisestä oppimisesta virtauksen vapauteen

Aikuisten kouluttautumisesta on tullut melkein jokapäiväistä toimintaa. Samalla koulutuksessa on mukana yhä useampi aikuinen työssäkäyvä ihminen. Aikuisiällä opiskelu voi olla omaehtoista tai työnantajan järjestämää koulutusta. Työelämän muutokset ovat nopeutuneet eikä työ ole samanlaista kuin ennen. Tänä päivänä ihmiset kokevat, että heidän koulutuksensa riittää vain hetkeksi työelämän vaatimusten keskellä. Työelämän muutokset vaativat työntekijöiltään myös muutosta ja joustavuutta työtehtävissä. Nykyään aikuiset opiskelevat työnsä ohessa monimuotoisesti. (Paane-Tiainen 2000, 5.) Myös itse palaan opiskelemaan työni luonteen muuttuessa yhä enemmän ohjaavaksi työksi, jolloin koin ammattitaitoni liian kapea-alaiseksi. Nykyinen työni vaatii yhä laaja-alaisempaa ammattitaitoa niin ohjauksen kuin merkityksien luojana.

Ihmisen riittävyys ihmisenä

Olen pitkään tehnyt palvelualalla työtä ja olen ihmisten lähellä koko ajan; tasavertainen dialogisuus on työni yksi voimavara. Työssäni pelkkä ammattitaito ei riitä tehdyksi työksi vaan minun on oltava kokonaisvaltaisesti mukana asiakastilanteessa. Arkipäivän työtilanteet ovat näyttäneet minulle, että toisilla on karismaa, joka vie työtä eteenpäin ja toisilla karismaa ei ole. Jotkut meistä vain taitavat työnsä paremmin kuin muut; nauttien ja arvostaen omaa panostaan työssään. Mielestäni jokainen työpäivä on tehtävä kuin se olisi ensimmäinen, jota olet koskaan tehnyt. On annettava parastaan sekä itselleen että asiakaskunnalleen.

Sopivaan työhön vai sopiva työhön?

Toisinaan pohdin, milloin olemme riittäviä vai tuleeko meidän opiskella läpi elämämme koskaan valmistumatta niihin vaatimuksiin, joita meihin kohdistetaan niin yhteiskunnan kuin työnantajien osalta. Kokemukseni on, että nuorempana tuli vastaan ennakkoluuloisia työnantajia; olet liian nuori ja kokematon töihin, kolmekymppisenä tuli vastaan äitiyslomapelkoiset työnantajat; milloin jäät kotiin hoitamaan lapsia ja nyt aikuisikäisenä kohtaan tulee vastaan ikä; onko ammattitaitosi tallella tai jaksatko hektisessä työyhteisössä. Milloin olemme sopivia työelämään; olemme aina joko väärän kokoisia, väärän ikäisiä

tai liian ammattitaitoisia. Tuleeko koskaan hetkeä, jolloin voimme kokea olavamme sopivia kyseiseen tehtävään ja hetkeen.

Itse lähdin opiskelemaan siksi, että saisin haasteita elämääni, kasvaisin ihmisenä, kykenisin laajentamaan elämäntietämystäni sekä voisin työllistyä kokonaisena työntekijänä että käyttää tietotaitojani työelämässä vielä pitkään. Haaveenani onkin laajentaa työnkuvaani yhä enemmän ohjauksellisempaan suuntaan niin ravintola-alan työkentällä kuin kyseisen alan oppilaitoksissa. Niin nykyinen haaveeni kuin aikaisemmat unelmani ovat tehneet minusta elinikäisen oppijan, joka toivottavasti joku päivä seisoo unelmiensa keskellä.

Hakalan artikkelissa, Oppimisen edistäminen selvitetään, että sivistyksessä on tulevaisuus ja että vain korkeatasoinen sivistys on sopivaa hyvinvoinnin taakeksi yhteiskunnassa tänä päivänä. Sen avulla kansakunta pysyy raiteilla. Elinikäisen oppimisen on katsottu kuuluvan opetusministeriön koulutuspolitiisiin tavoitteisiin. Onhan opettaja se, joka opettaa ja sivistää tulevaisuuden lapset aikuisiksi. Jos työelämän vaatimukset kasvavat jatkuvasti, vaaditaan myös koulutusjärjestelmän uudistumista työelämää tukevaksi instanssiksi. Olemme eräänlaisessa noidankehässä, jossa koko ajan opimme uutta, joskaan ei aina niin tarpeellista tietoa. Voimme yhdistää opettajan tehtävän yhdeksi kokonaisuudeksi työelämään silloin, kun työkalut pystyvät hyväksymään koulutuksen yhtenä osana ketjuun. (Luukkainen & Valli 2005, 37–38.)

Kun jokaiselta löytyy sisäinen motivaatio elinikäiseen oppimiseen, se voi olla oppimisen käyttövoima, siitä saamme tietyn päämäärähakuisuuden oppiaksemme uutta. Varsinkin aikuisella oppijalla opiskelu perustuu vapaaehtoisuuteen, jolloin hänellä on motivaatiota oppimiseen. Jos oppimiseen sisältyy pakkoa, ei motivaatio välttämättä ole kovinkaan korkealla aikuisella oppijalla. (Emt. 42–44.)

Ulkoisesta motivaatiosta oppimisessa voidaan puhua silloin, kun halu oppia uutta saadaksesen paremman työpaikan kuin nykyinen on. Se voi olla välineellinen motivaattori oppijalle. Ei välttämättä haluta oppia vähemmän mielenkiintoisia aineita vaan halutaan oppia mistä itse on kiinnostunut. Ulkoiset motivaatiot opiskelussa ovat yleensä lyhytaikaisia. (Emt. 44–45.)

Sisäisessä motivaatiossa oppimisen yhteydessä luodaan positiivinen suhde oppimiseen; asia kiinnostaa minua, oppijana. Vaikeita aineitakin on mielekästä oppia, kun näkee oppimisen haasteena. Itseohjautuvuutta on monesti yritetty lykätä juuri oppijan kontolle, jolloin opettajan tehtäväksi enemmän on jäänyt oppimisen ohjaaminen kuin itse opettaminen. Oppija ottaa itse vastuun omasta oppimisesta. Samoin Hakalan (2006) artikkelissa tarkastellaan sisäisestä motivaatiosta oppimisen ohella virtauksesta, flow. Csikszentmihalyi, Hakalan artikkelista peräänkuuluttaa menemään vielä pidemmälle motivaatiossa. Flow:ssa eli virtauksessa ihmisen motivaatio ei olekaan pelkkä halu tehdä jotakin vaan se on heittäytymistä virtauksen mukaan. Silloin ihmisellä on vapaus tehdä sitä mistä pitää. Rahallinen korvaus teoista ei ole päällimmäisenä ajatuksena vaan se on mukaansa tempaava tilanne. Ihminen elää virtauksessa ja kokee syvällisemmin tekemisensä. (Emt. 45.)

Itse koen aikuisen oppimisen halun, elämän käännekohtaan sopivana muutoksena. Tunnen, että haluan muuttaa itseäni ja vaihtaa elämäni kulun suuntaa uuteen. Teen oppimisen kautta vapaasti muutosta itsessäni. Aikuisena oppijana olen myös joutunut luopumaan monista asioista, jota en opintojeni aikana ole voinut tehdä. Opiskelussani priorisoin omia haluja oppimiseen ja lykkään haluja harrastuksiini eli matkustamiseen minulle tuntemattomiin paikkoihin.

Näen edessäni vuoren,

kiipeätkö vai kierrätkö?

Tarvitsen voimia lisää, voidakseni nousta ylös huipulle.

Se ottaa minut syleilyynsä, pitää tiukasti otteessaan.

Eksyn, eksyn, olen kadonnut...

6 AIKUISEN OPPIJA

Työ vaatii paljon uuden oppimista ja silloin aikuisen on haluttava oppia. Kuitenkin oppiminen aikuisena on erilaista kuin nuorempana, jolloin opimme pie-

niä irrallisia asioita suurista kokonaisuuksista, mutta kun olemme saaneet kokemuksia lisää, opimme eri tavalla. Aivotyö on aikuisella luovaa toimintaa; ongelmien ratkaisemista. (Paane-Tiainen 2000, 15.) Itsestäni huomaan, että nykyään opiskelen peilaten tietoa työkokemukseeni, elämänviisauteeni ja aikaisemmin hankittuun tietoon. Nuorena ehkä pikemmin vain imin uuden tiedon itseeni, minulla ei ollut tiedolle peilauspintaa. Otin vastaan sen minkä kykenin ja sain.

Itse koen, että vaikeinta aikuisena on oppia pois eli hävittää vanhat opit ja antaa tilaa uusille. Meidän ei tarvitse säilyttää kaikkea tietoa sisällämme vaan voimme siivota sisimpämme. Eräät meistä ei osaa hävittää vanhaa tietoa, mutta me voisimme ”kehittää” tietojamme tähän päivään. (Enäkoski & Bjurström 2005, 191.) Meillä varmaan on pakonomainen tarve pitää itsellään se, mitä olemme joskus saaneet. Emme uskalla muuttua. Tuttuus on turvallista. Olenkin huomannut kuinka vaikeaa on esimerkiksi muuttaa omia käsityksiään, tapojaan tai asenteitaan.

Oppimista on kolmenlaista: Formaalista eli tutkintoon johtavaa koulutusta, nonformaalista eli tavoitteellista koulutusta ilman tutkintoa ja informaalista oppimista on mm. kotona, työssä ja harrastuksissa tapahtuvaa oppimista (Opetushallituksen verkkolehti Spektri; Paane-Tiainen 2000, 119). Tietyllä tavalla me opimme koko eliniän vauvasta vaariin. Tätä ajatellen sovin siihen kuvaan, jossa opiskelu ei ole johtanut toivottuun toimenkuvaan. Tunnen, että olen aina opiskelemassa, kun pääsen koulusta pois, mietin mihin voisin hakeutua seuraavaksi.

Vielä en ole ratkaissut mikä vietti minulla on oppimiseen ja opiskelun parissa viettoon. Taustalla varmaan on halu oppia uusia taitoja, laajentaa ja syventää tietojani. Toisaalta voisin miettiä tarkemmin tilannettani; enkö riitä itselleni tällaisena kuin olen vai eikö yhteiskunta hyväksykään aikuisena opiskelijaa enää työmarkkinoille? Mielestäni riitän mainiosti itselleni. Opiskelu on minusta kiinnostavaa ja motivoivaa elämän rikastamiseen. Muutamissa työhaastatteluissa olen huomannut vähättelevän asenteen aikuisena oppijoihin; heitä ei oteta vakavasti. Ehkä mietitään, ettei heiltä riitä halua eikä voimia työntekoon, silloin kun aikuinen opiskelee työn ohessa. Näenkin, että työyhteisöissä voitaisiin

kehittää pitkántähtäimen suunnitelmia hiukan paremmin aikuisiin oppijoihin nähden. Vahvan ammattitaidon osaavan työntekijän luulisi olevan voimavara niin yhteiskunnalle, työnantajalle kuin työntekijälle itselleen.

Ruoholinna miettii artikkelissaan Ikääntyvä muuttuvilla työmarkkinoilla, miten aikuinen keski-ikäinen työntekijä pärjää työssään ilman koulutusta, kun yhteiskunta haluaa nuoria ja kauniita ihmisiä töihin. Samalla nousee kysymykseksi, miten nuorten ja varttuneiden arvot ja asenteet kohtaisivat työpaikoilla ennen kuin varttuneempi työväestö jää pois työmarkkinoilta. Jos ikä lähentelee 50 vuotta, on oppi saatu viimeistään 1970-luvulla eli tilanne työelämän muutoksissa on todella vaikeaa heille. Kuka päättää, minkälainen työntekijän tulee olla, kun vertaa esimerkiksi palvelualan tutkimusta Ruoholinnan mukaan asiakkaat haluavat, että heitä palvelisi varttuneempi ihminen mieluummin kuin aivan nuori työntekijä. Asiakkaat vaativat, että työntekijä osaa palvella heitä. Heidän mielestään varttuneemmalla työntekijällä on taitoa palvella samanikäisiä asiakkaita kuin nuoremmilla. Osa heistä tuntuu olevan työssään vain tili-päivää odotellen.

(Mäkinen, Olkinuora, Rinne & Suikkanen 2006, 155–159.)

Ruoholinnan tutkimuksen mukaan esimerkiksi kaupan alalla asiakkaat ovat tänä päivänä erittäin valveutuneita asiakkaita, he tietävät tuotteista ja haluavat saada hyvää palvelua. Tämä tarkoittaa kaikkien työntekijöiden pysymistä työmarkkinoilla vain koulutuksen kautta, jolloin tietotaito on tämän päivän mukais-ta. Nuoruus on trendikästä ja konkarius ei merkitse mitään. Tällöin vahvalla ammattitaidolla ei voida säilyttää työpaikkoja varttuneilla ihmisillä. Vain tehokkuus, innokkuus, dynaamisuus ja kauneus merkitsevät jotakin, jolloin varttuneilla ei ole mitään sanomista työpaikoilla, heillähän on paremmat palkat ja voivat olla kriittisempiä työnantajia kohden. Nuorempia on helpompi muokata yritysten näköiseksi. (Emt. 163–165.) Mutta riittääkö pelkkä nuoruus rakentamaan yhteiskunnastamme kilpailukykyisen maan tällä globaalisuuden aikakaudella?

Olen havainnut työpaikoilla suunnan, jossa palkataan nuoria töihin, jotta heille ei tarvitse maksaa osaamisesta ja heidät voidaan muokata työnantajan haluamaan muottiin. Kyseisellä toimintamallilla asiat toimivat hetken, mutta epä-

pätevä työntekijä väsy nopeasti liialliseen vastuuseen. Työnantaja menettää ”halvan” työntekijän, mutta uskosta säästämisen voimaan hän palkkaa jälleen ”halvan” työntekijän; ja oravanpyörä pyörii. Toivon, että aikuinen oppija ja ammattitaitonsa hallitseva työntekijä saisi hänelle oikeutettua arvostusta hektisessä työyhteiskunnassamme, jossa arvostetaan vain ulkoisia avuja ja markkinatalouden voittoa.

Riuhtaisen itseni irti syleilystä, haluan päästä pois.

Olen levoton, väsyn, nukahdan.

Apua, huudan ääneti, kukaan ei kuule...

7 MINÄ OLEN OPETTAJA

Opettaja on opetusalan asiantuntija. Hän on opiskellut alaansa ja osaa ja tuntee opetettavan sisällön hyvin. Opettajalla on sisällöllistä asiantuntemusta, jota opiskelijalla ei ole. Asiantuntemus tulee esille mm. hän osaa opettaa, hänellä on perustaidot opetukseen. (Kansanen 2004, 72–73)

Luukkainen (2005) näkee opettajan osaamistarpeet kolmena keskeisinä käsitteinä:

- Kvalifikaatio
- kompetenssi ja
- ammattitaito.

Kvalifikaatio liittyy työelämän asettamien vaatimuksiin siitä, mitä ammattitaitoiselta työntekijältä, opettajalta vaaditaan. Kvalifikaatio on tunnustettu osaaminen, mikä on määritelty muun muassa opettajakelpoisuuksia koskevaan asetukseen sekä opettajankoulutuksen opetussuunnitelmiin. Kompetenssi ottaa kantaa ammattitaitoon työntekijän silmin, opettaja vastaa työelämän vaatimukseen, mitä työltä vaaditaan. **Kompetenssin** voi jakaa tiedostettuun ja tiedostamattomaan kompetenssiin, joilla tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että tietoisessa kompetenssissa ihminen tietää ja tuntee omat taitonsa sekä suoriutuu työstään hyvin ja tiedostamattomassa kompetenssissa hän tekee työnsä ja

käyttää taitojansa vaistomaisesti. Kompetenssi ilmenee käytännön toiminnoissa ja siihen sisältyy muun muassa taitoja ja arvoja, jotka jokainen valitsee eritavalla. Opettajan osaamiseen liittyy myös äänetön **ammattitaito**, mikä ilmenee työntekijässä käytännöllisenä tai toiminnallisena tietona, jota tekijä ei välttämättä itse tiedosta omaavansa. Äänetön ammattitaito voi ilmetä esimerkiksi juurtuneena ja kokemuksena työntekijän taitoihinsa, jotka hän on sisäistänyt hyvin itseensä. (Luukkainen 2002, 79; Luukkainen 2005, 42–45.)

Ajatuksia tulevaisuuden opettajuudesta

Luukkainen (2005) miettii, minkälainen hänen mielestään on 2010-luvun opettaja ja näkee asian. Tulevaisuuden opettajuuden osatekijät ovat seuraavanlaiset:

- Sisällön hallinta
- oppimisen edistäminen
- eettinen päämäärä
- tulevaisuushakuisuus
- yhteiskuntasuuntautuneisuus
- yhteistyö ja
- itsensä ja työnsä jatkuva kehittäminen – jatkuva oppiminen.

Opettajuuden osatekijät eivät ole rinnakkaisia vaan esimerkiksi oppimisen edistäminen luo pohjan koko opettajuudelle, se on ydin, josta kaikki kulkee. Opettajan työ tulee sisältämään yhä enemmän yhteiskunta-ajattelua opetuksen rinnalla. Jotta opettaja kestää ja voi olla mukana työssään täysipainoisesti, tulee hänen kehittää niin itseään kuin työtään. Yhteiskuntavastuu, koulun ja kodin väliset suhteet sekä eettiset arvot ja ajatukset lisääntyvät opettajuuskäsitteessä tulevaisuudessa. (Luukkainen 2005, 54–55.)

Opettajan tulee hallita opetettava alan sisältö koulutusmuodosta, -tasosta, oppimisympäristöstä ja oppijaryhmästä huolimatta. Ei kuitenkaan riitä, että opettaja hallitsee opetettavan ainessisällön, jos hän ei osaa ottaa menetelmällisiä vapauksia käyttöönsä. (Emt. 55–56.)

Opettajalla on halu opettaa, mutta mikä on opettajan työn keskeisin sisältö? Opettajat itse ovat sitä mieltä, että opettaminen on tärkeintä työssä, vaikka nykyään ollaan menossa siihen suuntaan, että opettajilta on heidän mielestään viety työn hallinta eli opettaminen. Perinteisesti opettaminen on merkinnyt tiedon jakamista, mutta nyt olemme menossa ohjaamiseen opetuksessa. Opettaminen on nyt merkitysten luomista, ajattelun kehittämistä. (Emt. 57–60.)

Opettajalla on moraalinen ulottuvuus kaikessa hänen työssään, mikä kuvastaa sitä, minkälainen hänen tulisi olla. Ajatuksena on, että opettaja kasvattaa lapsista ja nuorista yhteiskuntaan itsenäisiä ja itseohjautuvia kansalaisia. Opettajan työn voi nähdä jatkuvina arvovalintoina, joiden perustana on opettajan oma ihmiskäsitys. (Emt. 74–82.)

Opettajuuden tulevaisuusnäkymät työssä muuttuvat jatkuvasti. Muutosten vauhti ei hidastu enää vaan opettajan työ muuttuu nopeasti, jolloin tulevaisuuteen on otettava kantaa. Tulevaisuutta opettajat luovat koko ajan työssään, ne päätökset, jotka nyt tehdään, vaikuttavat aina tulevaisuudessa. Opettajalla pitää olla jonkinlainen käsitys siitä, mihin maailma on menossa. Hänen tulee olla rohkea kohtaamaan kasvatuksen ja koulutuksen vaikutukset tuleville aikuisille. Opettajalla tulee olla halu tehdä tulevaisuutta. (Emt. 94–97.)

Kun koulutuksen tarkoituksena on turvata inhimillinen yhteiskunnallinen kehitys, verkostoituminen on siinä yhteydessä avainasemassa. Ilman yhteiskuntaa, opettaja jää yksin työnsä ääreen. Kannattaa miettiä, millä yhteistyöllä opettaja selviää tehtävässään. Opettajan työ rikastuu entisestään, siihen tulee enemmän erilaisia toimintoja, joita ennen ei ollut. Tämän päivän opettaja ei ole pelkästään opettaja vaan hänellä voi olla muita työtään kuvaavia nimiä; ohjaaja, kouluttaja, kasvattaja sekä vaikuttaja. Verkko-opetuksen avulla opettajan yhteistyöhön tulee mukaan koko maailma, hän on etäläsnä opiskelijoiden kanssa. (Emt. 126–133.)

Kun puhumme opettajan työstä, että se on eettinen ammatti, näkyy opettajan eettisyys parhaiten siinä, miten opettaja kehittää itseään ammattinsa mukaan. Opettajan ammatillinen kasvu on jatkuvaa prosessia opettajuuteen. Opettajan peruskoulutus antaa valmiudet jatkuvaan kehittämiseen, mutta ei takaa, että

opettaja olisi valmis koskaan. Opettajien täydennyskoulutus antaa tilaa jatkokehittymiselle ja on opettajasta itsestä kiinni, miten hän hyödyntää omaa opettajuuttaan tällä tavoin. (Emt. 172–185.)

Luukkaisen (2005,194) mukaan ”hyvä opettaja” on elänyt vuosikymmenet kehittyen työssään ja muuttuen yhteiskunnan vaatimusten mukaisesti. Opettaja on muuttunut ”kansankynttilästä” asiantuntijasta ja kasvattajasta eettisesti näkemykselliseen ja aktiiviseen yhteiskunnan kehittäjäksi.

(Emt. 194.)

Opettajuus kehittyy ja kehittää, jolloin opettaja elää jatkuvassa muutoksessa luoden tulevaisuutta, eikä jääden menneeseen. Opettajuuden voidaan sanoa olevan ”ajassa elämistä ja suunnan näyttämistä”. (Emt. 194–196.)

Omia mietteitä opettajuudesta

Voin uskoa, että minusta tulee opettaja. Nyt voin hyvillä mielin sanoa, että kannatti keskittyä syvemmin opettajuuden saloihin kuin aluksi olin kuvitellut uskaltavani. Kulkiessani luokkaryhmäni mukana, uskoin, että jaksamme ja pääsemme yhdessä tavoitteeseen. Meistä tulee opettajia!

Olen samaa mieltä opettajan eettisten periaatteiden kanssa, että opettaja voi persoonana antaa paljon oppijoille, mutta hänen tulee säilyttää oman yksityisyytensä, määrittää itse arvonsa ja etiikkansa opetustyössään. Hänen tulee tiedostaa yksilön ihmisarvo ja sen merkitys, jolloin kyseinen asia nousee esiin, sillä opettaja työskentelee muiden ihmisten niin lasten kuin nuorten parissa. (Ammattietiikka-artikkeli.)

Oppimisen ydin koostuu asioista ja toiminnoista. Ytimen ympärille kerääntyy tekijästä minäkuva, motivaatio, oppimistavat ja elämönhallinta. Oppijan aikaisemmat kokemukset ja sosiaalinen ympäristö luovat tukipilarit, että voi oppia. Selviytyäksemme tarvitsemme itseanalyysia eli SWOT-analyysi kertoo miten me voimme päästä oppimisessa perille. Samalla nuo tekijät vaikuttavat koko elämämme hallintaan aikuisena oppijana. (Paane-Tiainen 2000, 7.)

Opiskelun alkuvaiheessa en uskonut, että muistiinpanoilla on niinkin suuri merkitys kuin myöhemmin ilmeni. Hyödynsin myös SWOT-analyysia, koska silloin voin tarkastella itsessäni tapahtuvia muutoksia myöhemmin. Analyysin avulla totesin muuttuneeni, ja muutosprosessin laajuus hämmensi itseäni. Oppimispäiväkirja on auttanut minut näkemään kasvuprosessini yksityishenkilönä, keski-ikäisenä naisena, opiskeluryhmän jäsenenä ja työyhteisöni opiskelevana työntekijänä. Päiväkirjasta kykenen näkemään opiskeluni etenemisen yhtä hyvin kuin opiskeluaikani esiintyneet karikkokohdat. Päiväkirjaan kirjatut tavoitteet ovat kuluneen vuoden aikana olleet voimavarojani ja tienviittojani kulkea kohti päämäärääni. Kirjastani olen voinut tarkistaa opiskeluni suunnan yhä uudestaan ja uudestaan väsymyksen ja epävarmuuden hetkinä.

Huudan itseni vapaaksi ja olen saapunut minuun. Perille.

8 MITEN PÄÄSIN PERILLE?

Halusin kirjoittaa ja tehdä minun näköiseni kehityshankeraportin, mutta ennen kuin pääsin niin pitkälle, oli minun opittava tuntemaan itseni hieman syvemmin. Kuka olen? Mitä haluan? Ja miksi haluan juuri kyseisiä asioita? Lähdin matkalle kohti itseäni. Matka on ollut välillä hyvinkin kivinen, mutta tapani mukaan olen kulkenut läpi harmaan kiven. Vaellus on merkinnyt minulle fyysisesti matkaa vuorille, ja henkisenä vaelluksena syntyi tämä työ, matka minään. Uskon, että olen saanut sekä kasvaa että pudottaa kyydistäni pois turhaa. Minusta löytyi etsijä. Etsin vastauksia epäröintiin elämäkulussa. Työni on syntynyt öisin, musiikin keskellä, ja osittain tämä työ on antanut vastauksia itselleni myös kyynelten takaa. Ilman seisahtumista tähän hetkeen, ei kirjoitelmaa olisi syntynyt.

Opettajuuteni löysin syksyn epäröinnin ja eksyksissä olon jälkeen pysähtymällä, pohtimalla ja arvioimalla itseäni sekä kriittisesti että rakentavasti. Opin syventämään omaa ajattelua opettajan arvomaailmasta. Koen, että opettajan oma persoona ei saa olla este yksittäiselle opiskelijalle hänen kasvumatkalla aikuiseksi. Omalla persoonalla voimme luoda hyvän ja miellyttävän työilmapii-

rin. Toisaalta minun tulee olla läsnä opetustilanteessa jokaisen oppijan kanssa antaen tilaa hänen omille oppimiselämyksille. Osaan jo ottaa ensiaskeleita opettajan näkökulmasta sekä jatkan kasvamista työssäni ihmisten parissa. Opettajana tulen aina olemaan kesken, oivaltaen uusia virikkeitä opetustyöhön. Opettajana minun tulee kehittää omaa ammattitaitoani opettajana ja ohjaajana, jolloin vasta voin tuoda itseni kokonaisvaltaisesti työhöni.

Mielestäni opettajankoulutus on antanut minulle kyvyn analysoida itseäni tulevaisuuteen valmiimpana kuin koskaan aikaisemmin. Olen saanut oppia, miten minä valmistuvana opettajana voin olla asioita etsivä ihminen, rohkeampana löytää uusia haasteita elämääni ja katsoa monipuolisemmin itseäni tässä maailmassa. Olen saanut oppia itseäni. Opin tuntemaan itseni persoonana, joka pitää ihmisläheisestä työstä ja kykenee työskentelemään haastavissa työyhteisöissä; muun muassa nuorten parissa. Olen iloinen siitä huomiosta, että olen kyennyt ja uskaltanut kehittää itseäni keski-iässä luottaen tulevaisuuteen.

LÄHTEET

Painetut

Carter-Scott, C. 2000. Rakkauden pelisäännöt. Helsinki: Tammi.

Enäkoski, R. & Bjurström, M. 2005. Sitä saat miten tilaat. Juva: WSOY.

Kansanen, P. 2004. Opetuksen käsitemaailma. Juva: WS Bookwell Oy.

Keltikangas-Järvinen, L. 2003. Hyvä itsetunto. Juva: WSOY.

Luukkainen, O. & Valli, R. 2005. Kaksitoista teesiä opettajalle. Keuruu: PS-kustannus.

Luukkainen, O. 2005. Opettajan matkakirja tulevaan. Juva: PS-kustannus.

Luukkainen, O. 2002. Opettaja vuonna 2010. Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen ennakkointihankkeen (OPERO) selvitys 15. loppuraportti. Helsinki: Hakapaino Oy.

Mäkinen, J., Olkinuora, E., Rinne, R. & Suikkanen, A. (toim.) 2006. Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Paane-Tiainen, T. 2000. Oppijaksi aikuisena. Helsinki: Oy Edita Ab.

Painamattomat

Ammattietiikkaa. [Viitattu 20.2.2006]

<http://www.oaj.fi/Resource.phx/sivut/sivut-oaj/ammattietiikka/eettisetpat.htx>

Kasanen, M. Nelikymppinen, kasva omaksi itseksi! Eeva-lehti toukokuu 2006. [Viitattu 3.5.2006] <http://www.eeva.fi/jutut/article129053-1.html>

Keski-ikä kriisin taustaa. [Viitattu 9.4.2006]

<http://www.tukiasema.net/teemat/artikkeli.asp?docID=325>.

Oivallus syntyy yhteistyöllä. [Viitattu 21.4.2006]

<http://www.taloussanomat.fi/etusivu/5584890.asp>

Pietarinen, M-R. 2005–2006. Oppimispäiväkirja. Julkaisematon.

Pietarinen, M-R. 2005–2006. Henkilökohtainen opintosuunnitelma. Julkaisematon.

LIITE

Liite 1. Väkevät viinit koekysymykset ja mallivastaukset. 15.3.2006

LIITE 1

Väkevät viinit, sikarit ja tupakkalakikoe/RT04/15.3.2006 NIMI:

1. Mitä väkevä viini on ja miten väkevä viini eroaa miedosta viinistä?2p

Väkeväksi viiniksi kutsutaan viiniä, jonka alkoholipitoisuus n. 15–23 t - %.

Väkevään viiniin on lisätty tislattua alkoholia.

Alkoholipitoisuuden mukaan. Väkevä viini tarvitsee valmistukseen väkevöinnin.

2. Miten väkevät viinit voidaan jaotella?1p

Väkevät viinit voidaan jaotella luonnon viineihin ja maustettuihin viineihin.

3. Mistä väkevä viini saa makunsa ja mitkä asiat vaikuttavat syntyvän viinin tyyliin?5p

1. Ilmasto, jossa viini kasvaa
2. Vuosittaiset sää vaihtelut
3. Maaperä, johon köynnökset on istutettu
4. Rypälelajike
5. Viininviljelijän päätökset
6. Viinin valmistusmenetelmät, jotka viinintekijä valitsee

4. Selitä seuraavat sanat lyhyesti, oleellinen asia:5p

A) Dekantointi

Viini kaadetaan toiseen astiaan.

B) Vuosikertaviini

Vuosikerta kertoo viinin raaka-aineen sadonkorjuuvuoden.

C) Solera

Sherryn valmistustapa, jossa syntyy hiivaketto viinin pinnalle.

D) Aperitiivi

Ennen ruokailua nautittava kuiva, lyhyt juoma herättämään ruokahalua.

E) Hiivaketto

Hiivaketto estää viinin hapettumisen ja antaa fino-tyyppiselle sherryille sille ominaisen maun.

5. Missä Portviiniä viljellään?1p

Portviiniä viljellään Pohjois-Portugalissa, Douro-joen alueella Espanjan rajalle saakka.

6. Mistä Portviini on saanut nimensä?1p

Porton/Oporton kaupungista, josta portviinit lähtevät muille maille. Porto sijaitsee Douro-joen suulla.

7. Mitkä ovat Portviinin päätyypit?3p

Portviinin päätyypit ovat tummanpunaiset, keltaruskeat ja valkoiset portviinit.

8. Minkälainen Portviini sopii a) alkuruoalla b) pääruoalle ja c) jälkiruoalle?3p

1. Alkuruoka: Kevyt ja kuivat Ruby tai tawny tai valkoinen kuiva porviini.
2. Pääruoka: Kalalle kevyempi vaalea ja lihalle voimakkaampi esim. tawny.
3. Jälkiruoka: Makea täyteläinen vuosikertaportviini.

9. Selvitä lyhyesti jokaisesta Portviinin päätyypin ryhmästä viinin alatyypit ja kuvaile viinityyppejä muutamalla sanalla. 6p

1. Tummanpunainen portviini: Yleisin portviini tyyppi on Ruby, se on kevyt ja rubiininpunainen ja kuiva. Muita ovat Reserve, joka on Rubya hiukan voimakkaamman makuinen ja LBV, se on melko nuori portviini, korkealaatuinen Ruby portviini.

2. Keltaruskeaportviini: Tawny, joka on maultaan kuivahko ja Old Tawny, joka on vuosikertaportviiniä. Colheita, joka on samantyyppinen kuin old tawny.

3. Valkoinen portviini: White Port, joka on kuiva ja kevyt. Light versiossa alkoholipitoisuus jää noin 16.5 %.

10. Miten Madeira-viini eroaa Portviinistä?4p

1. Madeira on kotoisin Madeiran-saarelta, kun Portviini tulee emämaasta Portugalista.
2. Madeirassa on vaaleaa väri vaihtelee vaaleasta tummaan (ruskehtava), kun Portviinejä on kolmenlaisia (tummanpunaiset, keltaruskeat ja valkoiset).

3. Rypäleet ovat erilaisia. Madeiraan liittyy lämpökäsittely, kun Portviinin ei.
4. Madeira säilyy avattunakin paremmin kuin Portviini.

11. Mitä kerrot asiakkaalle, joka haluaa tietää mitä Madeira-viini on?5p

1. Se on väkevä viini ja on kotoisin Madeiran saarelta.
2. Makeaa Madeira saa kypsytysmenetelmästä ja siitä on kolmenlaisia.
3. Kuivaa Madeira saa kun sercial/verdelho-rypäleitä murskataan ja puristetaan juuri ennen käymistä.
4. Makeaa Madeira saadaan kun Malvasia/Bual-rypäleitä murskataan ja viini saa käydä kuorineen.
5. Kuivaa Madeira valmistettaessa viini saa käydä loppuun eli kuivaksi ja sitten väkevöidään.
6. Makeaa Madeira saadaan, kun käyminen keskeytetään ja lisätään viinitisla.

12. Mikä tekee väkevistä viinistä Sherryn?2p

1. Väkevä viini on silloin sherryä, kun viini on valmistettu Espanjan Jerez de la Fronteran alueella.
2. Sherry valmistetaan solera-menetelmää hyväksikäyttäen.

13. Mitkä ovat Sherryn päätyypit ja miten ne eroavat toisistaan?2p

1. Sherryn päätyypit ovat Fino ja Oloroso.
2. Fino on kuivaa, vaaleaa ja väkevöidään noin 15 t - % ja oloroso on makeaa ja täyteläistä viiniä, se väkevöidään noin 18 t -%.

14. Mitä DO tarkoittaa sherry-nimen yhteydessä? Esim. Valdespino Sherry Oloroso Valdespino DO Jerez-Xérès-Sherry, Oloroso.1p

DO on espanjalaisten laatuviinien alkuperän takaava merkintä: Denominación Origen.

15. Milloin väkevä viini tulisi dekantoida ja miten se tapahtuu?4p

1. Väkevä viini on hyvä dekantoida silloin, kun viini on vanhaa iältään ja kun viiniin syntyy sakkaa.
2. Dekantointi tapahtuu siten, että makuulla säilytettävä viinipullo nostetaan pystyyn ja pullo avataan.
3. Sen jälkeen viinin annetaan tasaantua, jotta sakkaa siirtyy pullon pohjalle.
4. Tämän jälkeen pullosta kaadetaan varovasti toiseen astiaan viini, jolloin sakka jää pulloon.

16. Totta vai tarua, pitääkö paikkansa seuraavat väitteet väkevista viineistä?

Kerro vielä miksi. 5p

- A) Suklaalle on vaikea löytää sopivaa väkevää viiniä.**
- B) Vuosikertasherry säilyy hyvin.**
- C) Makea oloroso pehmentää sinihomejuuston voimakkuutta.**
- D) Riistaruoan seuraksi sopii oloroso.**
- E) Kalan seuraksi sopii amontillado.**

- A) Tarua.0.5p Makea Portviini sopii mainiosti suklaan kanssa.0.5p
- B) Tarua. Sherry on sekoite viiniä
- C) Totta. Voimakkaat juustot kaipaavat täyteläistä viiniä vierelleen.
- D) Totta. Oloroso voi sopia voimakkuutensa ja alkoholipitoisuuden mukaan(ei maistu liian makealle.)
- E) Totta. Kalalle sopii kevyt ja kuivahko väkevä viini.

17. Lajittele alla olevat väkevät viinit sen mukaan mitä ne ovat. Kuvaile millaista ko. tuote on. (makeusaste, maku)10p

- 1. Barbadillo Pedro Ximenez**
- 2. Bardadillo Solear Manzanilla**
- 3. Bristol Cream**
- 4. Bual 15 Y.O.**
- 5. Cossart Gordon 1845 Solera Bual**
- 6. Dry Sack**
- 7. Graham's LBV 1999**
- 8. Graham's six Grapes**
- 9. La Ina**
- 10. Malmsey 15 Y.O.**
- 11. Old Invalid**
- 12. Quinta do Vesuvio Vintage**
- 13. RT Amontillado**
- 14. Special dry 3 Y.O.**
- 15. Taylor's Fine White Port**
- 16. Tio Pepe**
- 17. Warre's Colheita 1986**
- 18. Warre's Heritage Ruby**
- 19. Warre's King's Tawny**
- 20. Verdelho 15 Y.O.**

Madeirat

Special dry 3 Y.O. on kuiva ja kevyt, nuori 0.25p ja 0.25p
 Verdelho 15 Y.O on puolikuiva
 Bual 15 Y.O on puolimakeaa
 Malmsey 15 Y.O. on makeaa ja täyteläistä
 Cossart Gordon 1845 Solera Bual on makeaa ja täyteläistä.

Sherryt

RT Amontillado on puolikuivaa kevyehkö
 Tio Pepe kuiva vaalea
 Bristol Cream makea ja punaista
 Dry Sack puolikuivaa ja kevyehköä
 Barbadillo Pedro Ximenez makeaa ja täyteläistä
 La Ina kuiva ja kevyt vaalea
 Bardadillo Solear Manzanilla kuivaa, finon eriloistyyppi.

Portviinit

Old Invalid: makeaa ja tummaa, täyteläistä
 Taylor's Fine White Port: makea valkoinen portviini, kevyt
 Quinta do Vesuvio Vintage: vuosikertaportviiniä joka sakkautuu vuosien varrella.
 Graham's LBV 1999 Ruby- tyyppinen punainen portviini
 Graham's six Grapes makea ja täyteläinen portviini
 Warre's Colheita 1986 se on vuosikerta tawnya vain harvoina vuosina valmistus sakkautuu
 Warre's Heritage Ruby on nuori ja kevyt portviini ja on väriltään punainen
 Warre's King's Tawn on kellanruskea portviini ja kuivahko.

18. Kerro väkevien viinien tarjoilulämpötilat tyyppikohtaisesti. 3p

Punaiset Portviinit tarjoillaan noin 18-20 asteisina ja valkoiset noin 14-15 asteisina.
 Edulliset ja kuivat sekä sercial ja verdelho-rypäleistä tehdyt madeiratarjoillaan 14-15 asteisina ja makeat ja runsaammat boal ja malvasia-madeirat tarjoillaan noin 18-20 asteisina/viileän huoneen lämpöisinä.
 Sherryt: finot tarjoillaan viileänä noin 6-8 asteisina ja muut sherryt viileän huoneenlämpöisinä eli noin 18 asteisina.

19. Minkälainen on hyvä humidori?5p

Hyvä humidori on tarpeeksi iso. Siinä on kosteumittari. Siinä on kosteuttaja. Lämpötila laatikossa on noin 20-21 astetta ja kosteus pysyy noin 77 %:ssa. Humidorin tehtävänä on taata oikeat olosuhteet sikarille.(säilyvyys)

20. Mikä on tupakkalain tarkoitus?2p

Sen tarkoituksena on suojella ravintoloiden asiakkaita ja työntekijöitä ympäristön tupakansavulta. Pyritään vähentämällä ehkäisemään niiden terveysvaarojen ja – haittojen syntymistä, joita tupakointi aiheuttaa tai syntymisalttiutta se lisää.

21. Selvitä missä tupakointi on sallittu ravintolatilissa?2p

Yli 50m² tarjoilutiloissa voidaan osa tilasta erottaa tupakointia varten, jos savu sieltä ei pääse ravintola niihin tiloihin, joissa tupakointi ei ole sallittu.

Alle 50m² ei ole erikseen määritelty tupakointitilaa, paitsi ravintolan baaritiskillä eikä pelitilassa saa tupakoida.

22. Miten voit myydä ja mainostaa tupakkatuotteita ravintola-alalla? 3p

Tupakkaa voidaan myydä vain vähittäismyyntipakkauksina täysi-ikäisille ja sikarimyyntissä voi tarjolla olla irtosikaria. Automaattimyyntinä se voidaan järjestää ainoastaan, kun myyntiä voidaan valvoa jatkuvasti. Nuuskaa ei saa myydä Suomessa ollenkaan. Kytkeymyynti on kielletty. 2p

Tupakkamainonta sekä epäsuoramainonta on kielletty. 1p

Rajat:

35-39	T1
40-49	T2
50-59	H3
60-69	H4
70-75	K5